

Pierre Bourdieu

Sosyoloji Meseleleri

Questions de Sociologie

Türkçe Söyleyenler

Filiz Öztürk, Büşra Uçar, Mustafa Gültekin, Aslı
Sümer

İçindekiler

Önsöz.....	7
1. Kelimelere Direnme Sanatı.....	11
2. Rahatsız Edici Bir Bilim	23
3. Sosyolog: Tartışılan Bir Âlim	45
4. Entelektüeller Oyun Dışı Mı?.....	75
5. “Özgür” Entelektüeli Özgürleştirmek.....	83
6. Sosyologların Sosyolojisi İçin.....	97
7. Sosyoloğun Paradoksu	105
8. Konuşmak Ne Anlama Gelir?	117
9. Alanların Bazı Özellikleri.....	137
10. Dil Piyasası.....	147
11. Sansür	167
12. Gençlik Sadece Bir Kelimeden İbaretir	173
13. Müziksever Türlerinin Kökeni ve Evrimi	185
14. Beğenilerin Başkalaşımı	191
15. Nasıl Sportif Olunur?	205
16. Yüksek Moda ve Yüksek Kültür	227
17. Peki Ama “Yaratıcıları” Kim Yarattı?	239
18. Kamuoyu Yoktur	255
19. Kültür ve Siyaset.....	269
20. Grev ve Siyasal Eylem.....	285
21. Zekânın Irkçılığı.....	299

Önsöz

Tamamı, çeşitli yerlerde yöneltilmiş sorulara sözlü olarak verilmiş yanıtlardan ve konunun uzmanı olmayan kişilere hitaben yapılmış konuşmaların dökümlerinden oluşan bu metinleri uzun bir giriş eşliğinde sunmak anlamsız olurdu. Yine de, hiç değilse, daha önce başka yerlerde kuşkusuz daha ayrıntılı ve kapsamlı olarak ele aldığım çeşitli meselelere¹ gönderme yapan bu tartışmaları, görece daha kolay okunup anlaşılabilir olan ancak mükemmel olmaktan uzak böylesi bir formatta bir arada sunmanın bana neden faydalı ve meşru bir çaba gibi göründüğünü söylemek ihtiyacı hissediyorum.

Sosyoloji diğer bilimlerden en az bir noktada ayrılır: Ondan; fizikten, hatta semiyoloji veya felsefeden talep edilmeyen bir şey, herkes tarafından anlaşılabilir olması talep edilir. Anlaşılma-
tan yakınmak, anlama isteğinin veya anlamaya değer bulunan, önem arz eden şeyleri doğru anladığından emin olma arzusunun bir göstergesi olabilir. Her hâlükârda, “uzmanların iktidarının” veya “yetkinlik tekelinin” daha tehlikeli ve kabul edilemez olduğu bir başka alan daha olmadığı su götürmez bir gerçektir...
Açıkçası, sosyoloji sadece uzmanlara bırakılması gereken bir uz-

1 Daha detaylı okuma yapmak isteyenler için, her bölümün sonunda bu kaynaklara ilişkin referanslara yer verdim.

manlık alanının bilgisi olsaydı üzerinde bir saat harcamaya değmezdi.

Hiç kuşku yok ki, sosyoloji kadar toplumsal menfaatleri bu derece açık bir şekilde bahis konusu yapan bir başka bilim daha yoktur. Sosyoloji bilimine özgü temel bir problem olarak, bilimsel söylemin üretilmesinde ve yayılmasındaki zorluk da buradan kaynaklanıyor. Zira sosyoloji birtakım çıkarılara, kimi zaman hayatı önem taşıyan çıkarılara dokunuyor. İşverenlerin, papazların ya da gazetecilerin, toplumdaki hâkim pozisyonlarının örtük temellerini ifşa eden çalışmaların bilimsel niteliklerini övmelelerini ve bu çalışmaların sonuçlarını kamuoyuyla paylaşmak için seferber olmalarını bekleyemeyiz elbette... Tarih boyunca zamane iktidar odaklarının (ister cismani ister ruhani olsun) dağıtmayı pek sevdiikleri bilimsellik beratlarından etkilenenlerin şunu bilmesinde fayda var: 1840'larda, Grandin isimli bir sanayici, Bakanlar Kurulundaki konuşmasında, üretimde çocuk işçi çalıştırmanın çoğu zaman cömertlikten kaynaklandığını gösteren "gerçek âlimlere" kürsüden teşekkür ediyordu. Kuşkusuz, içinde bulunduğumuz zamanın da Grandinleri ve "gerçek âlimleri" var.

Diğer yandan sosyoloğun, bilgisini yayma çabasında, öncelikli işleri "şiddet", "gençlik", "uyuşturucu" veya "dindarlığın yükselişi" gibi gündemin dayattığı ve bugün artık lise öğrencilerine ödev konusu olarak verilen meseleler hakkında günlerce, hatta haftalarca durmaksızın, yanlış olduğu bile iddia edilemeyecek tipte söylemler üretmek durumunda olanların desteğine güvenme şansı da yoktur.

Hâlbuki sosyoloğun, yaptığı iş için ciddi anlamda dışarıdan desteğe ihtiyacı vardır. Zira gerçeğin, her durumda kendiliğinden galip gelmesini garanti edecek bir öz gücü bulunmadığı gibi, bilimsel söylemin kendisi de bizzat ifşa ettiği güç ilişkileri ağına yakalanmış durumdadır. Ayrıca söz konusu bilimsel söylemin yayılımı, bizzat söylem tarafından dile getirilen kültürel yayılım yasalarına tabidir ve bu söylemi sahiplenmek için gerekli olan

kültürel yetkinliğe hâlihazırda sahip olanlar da bizatihi bunu yapmakta en az çıkarı olanlardır...

Kısacası, bilimsel söylemin toplumda sesi en yüksek çıkanlara karşı (politikacılar, köşe yazarları, gazeteciler) verdiği mücadelede tüm koşullar aleyhinedir: bilimin; olay yerine çoğunlukla ancak kavga bittikten sonra varmasına neden olan meşakkatli ve yavaş ilerleyen bilgi üretme süreci, kolaycı ve ön yargılı -ya da sadece, bilimsel söylemin içeriğini çözmek için gerekli kültürel sermayeden yoksun- kişileri ürkütüp kaçırmak için birebir olan kaçınılmaz karmaşıklığı, özdeşim kurmayı ve tatmin edici herhangi bir yansıtma yapmayı zorlaştıran soyut nesnellığı ve özellikle de ön fikirlere ve sabit kanılara karşı koruduğu mesafesi. Bilimsel söylemin kendini kabul ettirmesine imkân tanıyacak toplumsal gücü, yine bilimsel söylem üzerinde toplamadan ona belirli bir miktarda reel güç kazandırmak mümkün gözüküyor. Ki bunu yapmak, bilim açısından bariz bir çelişkiye de yol açarak, mantığını ifşa ettiği toplumsal oyunlara bizzat iştirak etmeyi kabul etmesini gerektirir.

Örneğin, entelektüalizmin en üst düzeyde temsil edildiği mekânlarda onun işleyiş mekanizmalarından bahsetmek; entelektüalizmin normalde bir şeylerin üzerini örtmek için işe koştuğu pazarlama araçlarını, bizatihi gizlenmek istenenleri yaymak adına -bilhassa bu araçların işlevlerini ve kullanıcılarını ifşa edecek şekilde- kullanmak; entelektüellere hitap eden Komünist Parti organlarından birinde, Komünist Parti ve entelektüeller arasındaki ilişkilerin mantığını dile getirmek; bu ve bunun gibi başka örnekler, uzlaşma şüphesini baştan kabul ederek, sözün söylendiği mecrada en son söylenmesi beklenileni, söylenilmesine en az ihtimal verileni, en abes olanı söylemek suretiyle entelektüellerin iktidarına karşı yine entelektüellerin silahlarını doğrultma teşebbüsleridir. Ve bu, insanlara salt duymak istedikleri dışında başka hiçbir şey söylememesi sayesinde kolaylıkla kabul gören alelade söylemin yaptığı gibi, “iman etmişleri imana çağırmayı” reddetmek anlamına gelir.